

**Wiktor A. Daszewski, Zofia
Sztetyło, Jolanta
Młynarczyk, Eudoksja
Pappucci-Władyka, Stanisław
Medeksza, Waldemar Jerke**

Nea Paphos

Informator Archeologiczny : badania 23, 101-102

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BADANIA ZAGRANICZNE

Anglia

DANBY RIGG
District: Cleveland

Polska Akademia Nauk Instytut Historii
Kultury Materialnej Zakład Archeologii
Wlkp. Uniwersytet w Durham Department
Archeologii

Badania prowadzili: doc. dr hab. Janusz Ostojca-Zagórski (IHKM PAN) i dr Anthony Harding (Uniwersytet w Durham). W badaniach udział wzięli absolwenci i studenci archeologii uniwersytetów w Durham, Manchester i Newcastle upon Tyne. Finansowała strona brytyjska. Cztery sezony badań. Kurhan i osadnictwo z epoki brązu.

Kontynuowano prowadzone od 1984 r. studia nad przemianami środowiska przyrodniczego i formami jego eksploatacji w epoce brązu. Badania terenowe prowadzono na terenie Parku Narodowego — North Yorks Moors (północno-wschodnia Anglia). Realizowano je w br. w dwóch etapach. Pierwszy (1.07.1989-15.07.1989) obejmował archeologiczne badania sondażowo weryfikacyjne, drugi (16-30.07.89) powierzchniowo-weryfikacyjne i przyrodnicze w obrębie całego mezoregionu osadniczego.

A. Archeologiczne badania sondażowo-weryfikacyjne:

Kontynuowano rozpoczęte w 1986 r. badania eksploracyjne kurhanu z epoki brązu (nr 235). Badania te miały na celu ustalenie chronologii obiektu jak i weryfikację znanych z literatury popularnonaukowej danych na temat jego budowy. Badany przez nas kurhan został wstępnie rozpoznany w 1863 r. i opisany następnie przez J.C. Atkinsona („Gentlemen's Magazin” 1863, s. 440-443). Ustalono wówczas, iż centralnym elementem konstrukcyjnym był duży stojący kamień („standing stone”) o wysokości 2,75 m. U jego podnoża miały zostać zdeponowane szczątki kostne, które się jednak nie zachowały. Wyniki badań prowadzonych w br. potwierdziły i w wielu wypadkach uściśliły wcześniejsze ustalenia na temat konstrukcji kurhanu. Nie doprowadziły jednak do odkrycia materiału osteologicznego. Pobrano wiele prób do datowań C-14. Uzyskany w trakcie badań materiał zabytkowy stanowiły: dwa wióry krzemienne oraz mały fragment naczyń glinianego. Wstępna analiza uzyskanych materiałów źródłowych potwierdziła wcześniejsze ustalenia na temat metryki chronologicznej badanego kurhanu. Został on usypany we wczesnych fazach epoki brązu.

B. Badania powierzchniowo-weryfikacyjne i przyrodnicze:

Obok prac wykopaliskowych prowadzono również badania powierzchniowo-weryfikacyjne. W dalszym ciągu weryfikowano lokalizację znanych z badań amatorskich punktów osadniczych. Badaniami tymi objęto całą powierzchnię mezoregionu osadniczego. W ich trakcie ustalono lokalizację mikroregionów osadniczych: Crown End-Westerdale Moors, Box Hall, Casleton Rigg, Danby Rigg, Egton Moors, Murk Mire and in Moor i Egton Low Moors. Mikroregiony te tworzył system osad sezonowych rozlokowanych wokół systemów pól uprawnych i sytuowanych na obrzeżach cmentarzysk. Większość stanowisk w ramach poszczególnych mikroregionów została zlokalizowana w trakcie poszukiwań amatorskich, jednak ich lokalizacja na mapach w skali 1:25.000 wymagała szeregu istotnych korekt.

Badaniom powierzchniowo-weryfikacyjnym towarzyszyły badania specjalistyczne — przyrodnicze. W ich trakcie pobrano wiele prób do analiz palynologicznych jak również ukończono prace analityczne dla profilu pylkowego (North Gill 5).

Badania będą kontynuowane w 1991 roku.

Cypr

NEA PAPHOS

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Kairze

Badania prowadziła misja kierowana przez prof. dr. hab. Wiktora A. Daszewskiego w składzie: prof. dr. hab. Zofia Sztetyllo, dr Jolanta Młynarczyk, dr Eudoksja Pappucci-Władyska (archeologowie), dr hab. inż. arch. Stanisław Medeksa (architekt) i p.

Waldemar Jerke (fotograf). Prace badawcze trwały od 25 sierpnia do 24 września 1989 roku.

Badania koncentrowały się w trzech rejonach terenu objętego koncesją: w tzw. willi Tezeusza, na południe od willi Tezeusza i w tzw. domu Aiona.

Na terenie willi Tezeusza wykonany został sondaż stratygraficzny pod mozaikową podłogą wschodniego portyku. Odsłonięto wejścia z wcześniejszego okresu użytkowania budowli, zaś poniżej odkryto dużych rozmiarów cysternę na wodę z okresu hellenistycznego.

Prace na południe od willi Tezeusza stanowiły kontynuację wcześniejszych badań, w czasie których odkryto część dużej budowli z okresu hellenistycznego. W tym roku kontynuowane było odsłanianie perystylu i pomieszczeń przylegających do niego od wschodu i zachodu. Po stronie wschodniej odkopano dwa pomieszczenia wyposażone w posadzki z dużych płyt kamiennych. Po stronie zachodniej odsłonięto natomiast ściany pomieszczeń o charakterze reprezentacyjnym. W jednym z pokoi podłogę zdobiła mozaika, a na ścianach obu zachowały się ślady malowanych tynków. Ślady farby stwierdzono też na znalezionym w pobliżu dużym kapitelu w stylu koryncko-ptolomaistkim. W całej budowli znaleziono wiele fragmentów terrakotowych figurek psów, a także terrakotową głowę Serapisa.

W domu Aiona oczyszczono z gruzu kolejne dwa pomieszczenia. W jednym z nich odkryto setki fragmentów figuralnych malowideł ściennych. W trakcie kampanii udało się zrekonstruować fragmenty, przedstawiające głowy młodych kobiet, być może Muz. W drugim pomieszczeniu ściany pokryte były jednobarwnym, białym tynkiem a podłogę pokrywała mozaika bez motywów zdobniczych. W obu pomieszczeniach znaleziono monety datowane na połowę IV w. n. e.

Badania będą kontynuowane.

Egipt

ALEKSANDRIA
KOM EL-DIKKA

Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW w Kairze PP Pracownia Konserwacji
Zabytków

Działalnością misji kierował dr inż. Wojciech Kołtąj a badania archeologiczne realizował zespół prowadzony przez mgr. Grzegorza Majcherka w składzie: dr Jolanta Młynarczyk, mgr Renata Kucharczyk, mgr Hanna Szymańska mgr Iwona Zych — archeologzy, doc. dr hab. inż. arch. Przemysław Garkiewicz — architekt oraz Tomasz Szmagier — fotograf. Badania trwały od 29 marca do 31 maja 1989 roku.

Podobnie jak w poprzednim sezonie prace wykopaliskowe koncentrowały się na obszarze dzielnicy mieszkalnej, położonej na zachód od ulicy R-4. Odsłonięto i przebadano kolejne partie domu H, rozciągające się w kierunku wschodnim i południowym oraz rozpoczęto eksplorację domu G, położonego na południe od poprzedniego. Przebadano kolejne etapy rozwoju architektonicznego domu H na przestrzeni od I-go do VII w. n. e. Budynek przez cały okres swego istnienia zachowuje bardzo podobne rozplanowanie. Wiele z kolejno wznoszonych ścian budowanych jest na relikach murów wcześniejszych, należących do poprzednich faz użytkowania. Kolejne odbudowy po okresach zniszczeń wiążą się przede wszystkim ze zmianami funkcjonalnymi. Pierwotnie był to typowy dom mieszkalny (villa urbana) a z czasem, począwszy od IV w. zaczął również pełnić funkcję warsztatów. Niewielkie pomieszczenia przyległe od frontu i wzniesione w końcowym okresie użytkowania na ulicy pełniły rolę tabernae, gdzie zapewne sprzedawano wyroby produkowane wewnątrz budynku. W ubiegłym sezonie odsłonięto tutaj resztki niewielkiego warsztatu odlewającego (pierce), zaś w obecnym kolejne instalacje o podobnym charakterze. Sondaż wykonany na ulicy R-4 wykazał jej ciągłość użytkowania od okresu wczesarzymskiego aż po X w. n. e. W okresie późnorzymskim nawierzchnia ulicy pokryta była brukiem kamiennym. Odsłonięto ponadto dobrze zachowane główne wejście wiodące z ulicy do domu H, należące do jego fazy pierwotnej z I-II w. n. e. Miało ono formę niewielkiego ganku z kilkoma stopniami, flankowanego pilastrami. Na samej ulicy odnaleziono również duży węzeł kanalizacji miejskiej, użytkowany przez prawie cały okres istnienia przyległej zabudowy. Składa się na niego odcinek kolektora oraz studzienka rewizyjna. Odkryto również fragmenty mniejszych przewodów kanalizacyjnych, prowadzących w kierunku przeciwnego, zachodniego krańca ulicy.

W głębokim sondażu, wykonanym w jednym z pomieszczeń, sięgnięto do poziomu wkopów fundamentowych. Najgłębsze warstwy, zawierające wyłącznie materiał hellenistyczny (lamoki oraz ceramika black glazed) zalegają obecnie na poziomie wód gruntowych, co uniemożliwia dotarcie do zabytków architektury okresu ptolomejskiego.

W domu G, usytuowanym na południe od poprzedniego, zdołano przebadać zaledwie kilka pomieszczeń. W jednym z nich odsłonięto interesującą konstrukcję, datowaną na V w. n. e. Składały się na nią dwa baseny o ścianach pokrytych wodoszczelnym tynkiem i wyposażone w otwory, umożliwiające spływ wody do niżej położonego zbiornika. Przeznaczenie tej instalacji jest jak dotąd nieznane. Obydwa budynki oddzielone są wąską uliczką, prostopadłą do R-4, która przy stosunkowo dużych rozmiarach typowej dla Aleksandrii insuli, umożliwiała wewnętrzną komunikację.

Obecne wykopaliska dostarczyły dużej liczby interesujących zabytków ruchomych. Do najcenniejszych należy zespół wysokiej jakości wyrobów z kości, datowany na IV wiek. Składają się nań m. in. liczne dobrze zachowane szpile oraz plakiety z dekoracją figuralną np. z przedstawieniem Afrodyty i Sylena. Uzyskano ponadto znaczną liczbę lampek z różnych okresów. Najliczniejsze zdobione motywami chrześcijańskimi, pochodzą z IV-V wieku. Do interesujących obiektów należą fragmenty form do wytwarzania lampek, datowane na VII w. n. e., wskazujące na lokalną produkcję niektórych typów. Z innych znalezisk warto wymienić fragmentarycznie zachowaną mar-